

SUL:n tuomarikoulutusjärjestelmä

Suomen Urheiluliiton tuomariluokitus on viisiportainen ja sisältää seuraavat tuomaritasot:

- 1 **Toimitsija.** Aloitustaso, jossa pohjana lasten säännöt.
- 2 **Tuomari.** Kaikki lajit hallitseva kilpailutuomari.
- 3 **Lajinjohtaja.** Lajiryhmän johtajan koulutus.
- 4 **Kilpailunjohtaja.** SUL kouluttama kilpailun johtaja.
- 5 **NTO** (National Technical Official, Kansallinen Delegaatti)

Kaikille tasoille edetään koulutuksen kautta. Tasojen 1-3 koulutukset hoidetaan piireissä ja seuroissa. Tasolla 1 vastuu koulutuksesta on seuroilla ja tasoilla 2-3 koulutusta koordinoi kussakin piirissä nimetty päätuomarikouluttaja. Tasojen 4-5 koulutuksia ohjaa SUL ja niitä varten nimetään erillinen suunnitteluryhmä, joka käyttää tarvittaessa myös muita luennoitsijoita.

Tuomarikorttien ja todistusten malli on yhtenäinen ja sillä katetaan nyt kaikki tuomarit, lähettäjät, kuuluttajat ja kävelytuomarit. Varsinaisia fyysisiä kortteja annetaan vain tasolla viisi. Kolmos- ja nelostasoilla kurssin suorituksesta saa todistuksen. SUL kokoaa vuosittain piirien ilmoittamat koulutusmäärät yhteen ja määriä voidaan näin seurata valtakunnallisella tasolla.

Tuomarikorttien myöntäminen: Tasolla kolme todistuksen myöntää kurssin pitänyt kouluttaja. Tasolla neljä todistuksen ja tasolla viisi kortin myöntää SUL:n kilpailuvaliokunta kurssin päävastuullisen kouluttajan esityksestä. Ykkös- ja kakkostasoilla ei myönnetä todistusta.

Tasojen 1-3 kaikki koulutusmateriaalit: Ykköstasolla käydään läpi ”Lasten sääntöjä” ja oheislukemisen ”Yleisurheilutuomarin aloitusopas”. Molemmat löytyvät liiton kotisivuilta. Kakkostason materiaali löytyy SUL:n ylläpitämästä sähköisestä oppimisympäristöstä (www.sportkampus.fi). Kakkostason materiaaliin on kaikille vapaa pääsy. Niin ikään kolmostason materiaali löytyy oppimisympäristöstä, mutta sinne annetaan pääsy vain piirien tuomarikouluttajille. Tasoja neljä ja viisi varten SUL:ssa valmistellaan omat materiaalipaketit, joita näiden tasojen kouluttajaryhmä käyttää. Kaikki materiaalit ovat kurssilaiselle saatavilla joko SUL internetsivuilla tai oppimisjärjestelmässä.

Tämä ohjeisto on kirjoitettu perinteiselle tuomarihierarkialle. Lähettäjät, kuuluttajat ja kävelytuomarit sopeuttavat oman järjestelmänsä, niin että se myötäilee samaa runkoa. Näillä toimialoilla työskentelevillä henkilöillä tulee olla vähintään tuomaripuolen kakkostaso suoritettuna sekä hierarkiassa ylempitasoisissa korteissa kolmostaso.

KOULUTUSTASOT

1. Toimitsija

Ykköstason kurssi ("starttikurssi") on tarkoitettu vasta-alkajille, joilla ei ole varsinaista kokemusta kilpailuissa työskentelemisestä. Sitä tarjotaan erityisesti sellaisille lasten vanhemmille, jotka käyvät seuraamassa lastensa harjoituksia, ovat mukana kilpailuissa ja kaipaavat jotain omaa puuhailtavaa sen yhteydessä. Kurssi suoritetaan yhtenä iltana "ulkona kentällä" niin, että asiat selostetaan niiden omilla suorituspaikoilla. Osa ajasta voidaan viettää myös sisätiloissa niin, että kurssin vetäjä täsmentää opetuksiaan luennoiden.

Kurssin keskeinen materiaali on Lasten yleisurheilusäännöt (9-13-vuotiaille urheilijoille). Suositeltava oheislukemisto on Yleisurheilutuomarin aloitusopas.

Ykköstason kurssiin ei liity koetta, vaan kaikki mukana olleet saavat automaattisesti **Toimitsijan** nimikkeen.

Toimitsijoita pyritään sijoittamaan erityisesti nuorimpien ikäluokkien kilpailuihin sekä yleensä sellaisiin tehtäviin, joihin ei liity hankalaa päätöksentekoa.

Tämä taso on myös erinomainen mahdollisuus rekrytoida lasten vanhempia mukaan toimitsijoiksi vähintään oman lapsensa käymiin kilpailuihin ja mahdollisesti myöhemmin muuhun seuran järjestämään kilpailutoimintaan. Kynnys osallistua kurssille on tämän takia pyrittävä pitämään matalana ja kurssin kesto on hyvä rajata 1,5-2h mittaiseksi.

2. Tuomari

Tuomari on kilpailuissa päätösvaltaa omaava henkilö, jota käytetään myös sellaisissa tehtävissä, joissa hän joutuu ratkaisemaan kilpailijoiden suoritusten oikeellisuuteen liittyviä asioita, ja niin ollen hänen ratkaisuillaan on vaikutusta kilpailun lopputuloksiin.

Kakkostason kurssilla käydään läpi yleisurheilun kaikki tärkeimmät säännöt ja totutaan samalla käyttämään oikein kansainvälistä sääntökirjaa sekä löytämään tarvittavat asiat sieltä nopeasti. Henkilö voi ohittaa ykköstason ja aloittaa kouluttautumisen suoraan kakkostasolta, jos hänellä on jo ennestään kokemusta kilpailuissa toimimisesta sekä perustiedot yleisurheilun säännöistä. Kurssi sisältää itseoppimista sekä yhden illan lähiopetuksen. Kakkostason kurssille voi hakeutua milloin vain ykköstason suorittamisen jälkeen tai jos omaa jo vastaavat tiedot, eli mitään erityistä karenssiaikaa ei ole.

Kurssin kaikki materiaali löytyy SUL oppimisympäristöstä. Materiaali sisältää sekä etäopiskeltavia sääntökohtia että lähiopetusmateriaalin. Kurssiin liittyy myös suorituspaikkojen läpikäynti kentällä. Suositeltava oheislukemisto on Yleisurheilutuomarin aloitusopas. Tuomarin henkilökohtaiseen varustukseen tulisi myös kuulua uusin painos Yleisurheilun kansainvälisestä sääntökirjasta. Sääntökirja on hyvä sisällyttää joku kurssin hintaan tai se voi olla erikseen ostettavissa kurssin yhteydessä.

Kakkostason kurssiin liittyy joko perinteinen kirjallinen koe tai jatkossa koe voidaan tehdä myös oppimisympäristössä. Koe sisältää noin 25 valintatehtävää, joissa kussakin on yksi (ja vain yksi) oikea vaihtoehto. Koe suoritetaan periaatteella "kukaan ei reputa". Kouluttaja ei ota papereita arvosteltaviksi, vaan kokeen jälkeen käydään kysymykset ja niihin liittyvät vastaukset yhdessä

läpi, ja kukin tekee itse korjaukset omiin papereihinsa. Voidaan myös toimia niin, että osanottajille jaetaan koe kurssin aluksi ja saavat hetken aikaa käydä sen läpi ja täyttää tietämiensä kohdat. Loput kohdat he voivat täyttää kurssin aikana, kun käsiteltävä asia antaa oikean vastuksen. Koe käydään vielä lopuksi läpi kouluttajan johdolla.

Kurssin jälkeen osanottajat saavat **Tuomarin** nimikkeen.

3. Lajinjohtaja

Kilpailuissa Lajinjohtaja voi toimia juoksujen tai kenttälajien johtajana sekä muissa johtavissa tuomaritehtävissä. Pienissä kilpailuissa hän voi aivan hyvin toimia myös koko kilpailun johtajana.

Tason nimi, **Lajinjohtaja**, kertoo suoraan minkä tason tehtäviin kurssilla annettava opetus tähtää. Kolmostasoa ei enää voi käyttää aloitustasona, vaan osallistujalla täytyy olla jo ennestään kakkostason pätevyys. Kurssilla käydään jälleen läpi yleisurheilun sääntöjä ja eri lajien käytännön järjestämistä. Nyt kuitenkin lähtökohtana on, että sääntöjen laaja läpikäynti on hoidettu jo kakkostasolla. Kolmostason kurssilla näkökulma muutetaan lajinjohtajan näkökulmaksi. Kolmostasolla valmentaudutaan ryhmän esimiehen rooliin ja omaksutaan sääntöjen puolelta vielä nekin osat, jotka tulevat vastaan rutiinista poikkeavien tilanteiden hoitamisessa.

Yleissääntönä voidaan pitää, että kolmostason kurssille voi hakeutua, kun edellisen tason saavuttamisesta on kulunut noin kaksi vuotta. Tarkkaa rajaa ei ole syytä vetää, vaan kurssin vetäjä voi myös arvioida osallistujan valmiudet toimia lajinjohtajana. Mikäli henkilöllä on vahva lajikokemus, sääntötuntemus sekä kyvyt toimia ryhmän vetäjänä niin ei ole syytä jarruttaa kehitystä tuomaripolulla. Muistettava on kuitenkin, että aina oma innostus ei ole se ratkaiseva tekijä.

Kolmostason kurssi jakautuu etäopiskeluun ja lähijaksoon. Kouluttaja lähettää ennakkoon kurssin materiaalin etäopiskelua varten. Materiaali sisältää sääntökohtien lisäksi erityisesti kolmostasolle laadittuja esityksiä, jotka liittyvät aikataulujen tekoon ja yleensä esimiehenä toimimiseen. Suositeltava oheislukemisto vielä täälläkin on Yleisurheilutuomarin aloitusopas, joka on erittäin hyödyllinen ja monipuolinen perusopas. Lajinjohtajan henkilökohtaiseen varustukseen tulee ehdottomasti kuulua uusin painos Yleisurheilun kansainvälisestä sääntökirjasta sekä mielellään myös voimassa oleva versio SUL:n mestaruuskilpailusäännöistä. Kaikki sääntömateriaali löytyy myös liiton nettisivuilta.

Kurssin päätteeksi lähijakson jälkeen on netissä tehtävä koe. Kokeessa on reilut 20 kpl kysymyksiä, jotka ovat monivalintatehtäviä. Kurssilta hyväksytyt osanottajat saavat **Lajinjohtajan** nimikkeen ja sitä vastaavan todistuksen.

4. Kilpailunjohtaja

Kilpailunjohtajan koulutus on SUL järjestämä viikonloppukurssi. Nelostason kursseja tullaan järjestämään tarpeen mukaan keskimäärin joka toinen-kolmas vuosi. Kurssit järjestetään kaksipäiväisinä, ja koska niille osallistuu henkilöitä eri paikkakunnilta, ne toteutetaan matkojen

minimoimiseksi yhden viikonlopun aikana (la-su) paikoissa, joissa voidaan järjestää myös yöpyminen. Kurssien talous järjestetään siltä pohjalta, että SUL vastaa opetus- ja materiaalikuluista, ja kurssilaiset puolestaan matkoistaan ja majoittumisestaan. Ehdokkaat kurssille tulevat piirien pääkouluttajien kautta ja lopullinen nimilista päätetään yhdessä SUL:n kanssa. Myös SUL voi kutsua henkilöitä kurssille.

Koulutus valmentaa kurssilaista SM-tasolle ulottuvien tapahtumien kilpailunjohtajaksi. Opetuksen sisältö painottuu aiempaa enemmän kilpailujen järjestämiseen ja erilaisten kisaan liittyvien toimintojen organisoimiseen. Kv. säännöt edellytetään osattaviksi jo ennestään, joten sääntöopetuksen painopiste on ns. oheissääntöjen puolella (mestaruuskilpailusäännöt, mainossäännöt, peruskäsitteet EA:n säännöstöstä, jne.). Kurssilla käsitellään myös aikataulujen suunnittelua sekä kilpailujen ohjaamista eli tapahtumanohjausta.

Kurssin opetusmateriaali rakennetaan teknisesti samaan tapaan kuin edellä mainitut kakkostason aiheiden mukaan jaetut PowerPoint-miniluennot. Sisällön suunnittelussa hyödynnetään myös IAAF:n ja EA:n seminaareista kerättyjä kilpailujen eri toimintojen organisointiin liittyviä aineistoja. Oheismateriaaleina toimivat kaikki edellä mainitut sääntö- ja ohjekokoelmat.

Kurssin päätteeksi on koe, joka sisältää eri tavoin rakennettuja sääntö- ym. kysymyksiä sekä pieniä suunnittelutyypisiä tehtäviä. Kolmostasolta kurssille tulleiden kohdalla kurssin läpäisemiseksi koe on selvitettävä niin, että vähintään 70 % vastauksista on oikein.

5. NTO (National Technical Official, Kansallinen Delegaatti)

NTO on IAAF:n perustama käsite ja suomenkielellä sitä voidaan kutsua Kansalliseksi Delegaatiksi. Viitostason koulutuksen tarkoituksena on muodostaa maahan eräänlainen huippuosaajien ryhmä, jonka jäsenillä on hyvät valmiudet toimia SM- ja muiden arvokisojen tuomarineuvostoissa sekä yleensä arvokisojen teknisinä tarkkailijoina (ns. teknisinä delegaatteina) ja neuvonantajina. Aktiivisesti toimivan ryhmän koko on noin 30 – 40 henkilöä. Tämän ryhmän piiristä pyritään myös jatkossa löytämään uusia henkilöitä lähetettäväksi EA:n tai IAAF:n kansainvälisiin koulutuksiin.

Kursseja tullaan järjestämään tarpeen mukaan liittyen joko ryhmän koon ylläpitämiseen tai isompiin arvokisoihin. Kurssi kestää pitkän viikonlopun perjantaista sunnuntaihin ja sisältää kirjallisen loppukokeen.

Kurssilla syvennetään sääntöjen ja niiden soveltamisen tuntemusta, selvitetään tuomarineuvostojen työskentelyä, tutustutaan teknisten delegaattien ja kansainvälisten teknisten tarkkailijoiden työskentelyyn ja käydään läpi arvokisoihin liittyvien erikoistoimintojen organisointia.

Viitostason kurseille osallistuvat henkilöt kutsutaan SUL:n toimesta. Osallistujista neuvotellaan ensin piirien pääkouluttajien kanssa. Kysymykseen tulevat nelostason uuden koulutuksen läpikäyneet ja aktiivisesti vaativien kilpailujen johtotehtävissä toimineet henkilöt.

Kurssin läpäiseminen edellyttää aktiivista työskentelyä kurssin aikana sekä hyvää menestymistä loppukokeessa. Lisäksi edellytetään, että henkilö on jatkossa käytettävissä joku SUL tuomarineuvostoissa tai jopa kansainvälisissä tehtävissä.

Kurssien talous järjestetään samalta pohjalta kuin nelostasolla.

TUOMARIKOULUTUKSEN JA -KORTTIEN HALLINNOINTI

Tasot 1 – 3

Piirin päätuomarikouluttaja koordinoi kaiken koulutustoiminnan piirin alueella. Hän voi rekrytoida avukseen haluamansa määrän apukouluttajia, joista osa voi olla sellaisia, jotka keskittyvät kouluttamaan vain omassa seurassaan. Pääkouluttaja ylläpitää piirin koulutuskalenteria, josta näkyvät kaikki suunnitellut koulutustilaisuudet. Tasolla 1 päävastuu on kuitenkin seuroilla.

Pääkouluttaja saa kaiken tarvittavan opetusmateriaalin SUL:sta. Materiaalia pyritään päivittämään vuosittain. Uusimmat materiaalit ovat aina SUL sähköisessä järjestelmässä. Pääkouluttaja huolehtii materiaalien jakelusta piirin muille kouluttajille.

Kursseista mahdollisesti perittävät kurssimaksut, kuten myös maksuun sisältyvät kurssilaisille jaettavat materiaalit, on ohjeistettu SUL taholta. SUL suosittelee, että ainakin Yleisurheilutuomarin aloitusopasta, ja ylemmillä kursseilla kansainvälisiä sääntöjä, käytettäisiin tällaisena kurssimaksuun sisältyvänä oheislukemistona.

Kurskien jälkeen kouluttajat toimittavat luettelot kurssin läpäisseistä pääkouluttajalle. Todistukset kirjoitetaan pääkouluttajan tai piirin toimesta.

Piiri ylläpitää ajantasaista tuomarirekisteriä kaikista piirin tuomareista (tasot 1-5) ja ilmoittaa eri tasoilla olevien tuomarien lukumäärät aina vuoden lopussa SUL:oon koulutuspäällikölle.

Tasot 4 – 5

Kahden ylimmän tason koulutukset aikatauluttaa ja koordinoi SUL. Koulutustilaisuuksien vetämistä varten kootaan erityinen suunnitteluryhmä, joka valmistelee myös koulutuksen sisällön ja materiaalit.

Kurskien päävastuulliset kouluttajat toimittavat kilpailuvaliokunnalle luettelon henkilöistä, joille he esittävät hyväksyntää kurssilta ja ao. kortin myöntämistä. Kilpailuvaliokunta käsittelee korttien myöntämisen seuraavassa kokouksessaan.

Myönnetyt todistukset ja kortit kirjoitetaan liitossa. Kortti kirjoitetaan myös silloin, kun kilpailuvaliokunta vahvistaa jollekin henkilölle kansainvälisen lähettäjän tai kansainvälisen kuuluttajan nimikkeen.

SUL ylläpitää valtakunnallista rekisteriä kaikista nelos- ja/tai viitostason käyneistä tuomareista. Kukin piiri kirjaa luonnollisesti omat Kilpailunjohtajansa ja NTO:nsa.

SÄÄNTÖMATERIAALIT

Kv.-sääntökirjan voi tilata: <https://www.yleisurheilu.fi/seurat/materiaalitulaukset/>.
Kaikki materiaalit löytyvät www.yleisurheilu.fi kohdasta kilpailutoiminta.

KORTEISSA JA TODISTUKSISSA KÄYTETTÄVÄT STANDARDINIMIKKEET

Tuomaristo

Toimitsija	(ei todistusta)
Tuomari	(ei todistusta)
Lajin johtaja	(todistus)
Kilpailun johtaja	(todistus)
NTO	(vapaakortti)

Lähetäjät

2 lk lähettäjä	(todistus)
1 lk lähettäjä	(todistus)
kv. lähettäjä	(vapaakortti)

Kuuluttajat

2 lk kuuluttaja	(todistus)
1 lk kuuluttaja	(todistus)
kv. kuuluttaja	(vapaakortti)

Maalikamera

2 lk maalikamera	(erillinen todistus)
1 lk maalikamera	(todistus)

Kävelytuomarit

Piirituomari / kävely	(todistus)
Liittotuomari / kävely	(todistus)

Todistukseen (todistus on hyvä skannata ennen lähettämistä) **kirjoitetaan esim.**

TODISTUS

Matti Meikeläinen, Helsingin Urheilijat

on suorittanut

Lajin johtajan -tason tuomarikoulutuksen

Helsingissä 2.5.2019

SUOMEN URHEILULIITTO RY

Tuomarikouluttaja Anni Anninen, Helsy ry

Allekirjoitus (tarvittaessa)